

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-4-2>

УДК 330.837:332.13:316.422:005(477)

JEL B41, C81, O17, O18

М. П. Бутко, Ю. П. Харченко

Методологічне стратегізування регіонального розвитку в умовах модернізації інституціонального базису української держави

Проаналізовані основні методологічні аспекти модернізації інституціонального базису регіонального розвитку. Визначені формальні і неформальні правила, закономірності, максими, фактори, методи та вектори формування інституціонального ядра, напрями удосконалення нормативно-правового поля та розвитку громадянського суспільства. Визначена сутність концепту методологічного стратегізування регіонального розвитку в умовах модернізації інституціонального базису української держави. Вказано на суперечності у нормативно-правовій базі щодо адміністративно-територіального устрою, формування та функціонування на засадах сталості просторових господарських формувань, налагодження ефективного територіального управління з боку місцевих органів виконавчої влади та об'єднаних територіальних громад. Наголошено, що на модернізації інституціонального базису регіонального розвитку в умовах децентралізації владних повноважень позначаються також різноманітні фактори, які впливають на ефективність реалізації загальнонаціональної стратегії інклюзивного сталого розвитку.

Ключові слова: інституціональне ядро, модернізація інституціонального базису, регіональний розвиток, локалізація економічного простору, децентралізація влади, розвиток продуктивних сил.

Постановка проблеми. Стратегічний курс України на інтеграцію в європейське співтовариство вимагає гармонізації інституціонального середовища з країнами-членами ЄС, якісно нового менеджменту та ефективних управлінських рішень на загальнодержавному, субнаціональному та місцевому рівнях у напрямі залучення наявного ресурсного потенціалу задля отримання конкурентних переваг у всіх сферах суспільного розвитку. Реалії державотворення переконливо засвідчили: без вирівнювання регіонального ландшафту України реалізувати цю стратегію неможливо.

За цих обставин децентралізація владних повноважень є своєрідним маркером і вектором регіонального суспільного простору. Але реалізація цього курсу містить певні проблеми, виклики й навіть загрози, які б мали бути враховані під час імплементації цієї стратегією в інституціональне тіло держави, а також під час реалізації державної карти модернізації продуктивних сил і практики менеджменту, особливо на рівні територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень. Багато вітчизняних учених присвятили свої дослідження інституціональним аспектам просторового розвитку. Особливо слід відзначити праці О. І. Амоші, І. О. Бистрякова, Б. В. Буркинського, В. М. Геєця, С. Й. Вовканича, А. А. Грищенка, Б. М. Данилишина, М. І. Долішнього, С. І. Дорогунцова, В. С. Загорського, В. С. Кравціва, Е. М. Лібанової, М. І. Мельник, С. І. Пирожкова, С. А. Романюка, В. Р. Сіденка, І. З. Сторонянської, М. А. Хвесика, Л. Г. Чернюк та інших.

Проте більшість праць вітчизняних дослідників присвячені результативності децентралізації у фіскальній сфері, практичних діях територіальних громад у соціогуманітарному середовищі, особливостях взаємовідносин між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Натомість інституціональному базису сучасних процесів реформатування владних відносин не надано належного відображення в теоретично-методологічному обґрунтуванні та оцінюванні поступальних кроків у напрямі їх практичної імплементації у сферу діяльності місцевих органів публічної влади.

Метою статті є визначення сутності концепту методологічного стратегізування регіонального розвитку в умовах модернізації інституціонального базису української держави.

© М. П. Бутко, Ю. П. Харченко, 2020.

Основні результати дослідження. Будемо відштовхуватися від візії і місії Української Національної Ідеї, що були сформовані відомим ученим-регіоналістом С. Й. Вовканичем. Її сутність зводиться до визнання Україною як стратегічного пріоритету сучасного етапу державотворення і суспільного життя розкриття творчого потенціалу кожного громадянина, який живе в гармонії з природою, суспільством і цивілізованим світом завдяки ефективному запровадженню і функціонуванню інституціональних норм, правил і традицій, перевірених світовою практикою. Тобто складові цієї ідеї мають націлювати націю на виконання триєдиної функції (консолідація, ідентифікація та євроінтеграція) з вектором на світовий цивілізований розвиток [1; 2].

Саме тому на часі сутнісне осмислення та розкриття змістовних характеристик методологічних засад розвитку економіки через стратегізування цих процесів саме на регіональному рівні в умовах переформатування владних відносин.

Зазначимо, що в інтерпретації зазвичай під методологією розуміють сукупність теоретичних положень, критеріїв і методів, які відображають найбільш істотні зв'язки між суспільними явищами.

Під стратегемами, на нашу думку, слід убачати систему інтерактивних чинників державотворення, за дорожньою картою яких результативно змінюється держава, її таксономічні одиниці, нація загалом.

Зауважимо, обставини диктують вагомість стратегії децентралізації, яка, на наше переконання, має базуватись на глибинних засадах неінституціоналізму. Вони мають проявлятися, з одного боку, у зміцненні основ унітарності державного устрою, а з іншого – у залученні людського фактору як домінанти функціонування територіальних громад, їх згуртованості, гідності, компетентності та націленості на розв'язання проблем успадкованих і накопичених уже в трансформаційний період.

Адже проголошена децентралізаційна реформа в контексті розвитку людини, збереження ідентичності нації, історичних надбань, умінь та інтелектуального потенціалу, якісно нового розвитку продуктивних сил має гармонізувати економічну, бюджетну та соціогуманітарну сфери з потребами зовнішньоекономічної діяльності, національної оборони та євроінтеграційними процесами [1; 2]. За таких умов нації не занепадають. Навпаки, завдяки трансформації екстрактивних (визискних) інститутів в інклюзивні їм вдається досягти свободи та добробуту незалежно від багатства їхньої країни [3].

Грунтуючись на теоретичному доробку Д. Норта щодо поділу інститутів на формальні та неформальні [4, с. 73-75], зазначимо, що вони створюють рівновелику дуальну форму модернізації інституціонального базису регіонального розвитку в сучасних умовах.

Водночас у центрі державотворення, на наше переконання, має стати людина, оскільки фундаментом модернізації продуктивних сил є ресурси, людина є особливим національним надбанням, а її активна діяльність і прогресивна життєва позиція мають стати двигуном трансформації ресурсів у потенціал з подальшою його капіталізацією з інноваційним змістом. Адже саме за таким алгоритмом рухаються високорозвинені країни світу, його обрали Польща, Чехія, Угорщина, Словаччина, Болгарія, Румунія, і для нашої держави він має стати дороговказом. Хоча пробудити людину до такої діяльності після довготривалого періоду нехтування цього ресурсу є надзвичайно складним завданням, і виконання його має починатися з модернізації інституціонального базису регіонального розвитку (рис. 1).

Детермінантою суспільних відносин, передусім у сфері інституціональної економіки, є закони. Зазначимо, що встановлені наукою закони розвитку природи та суспільства не слід ототожнювати з юридичними нормами держави, адже давно розпочата реформа у сфері владних відносин з вектором на її децентралізацію донині не узгоджена з Конституцією України. Вони також суперечать чинним законам щодо адміністративно-територіального устрою, формування та

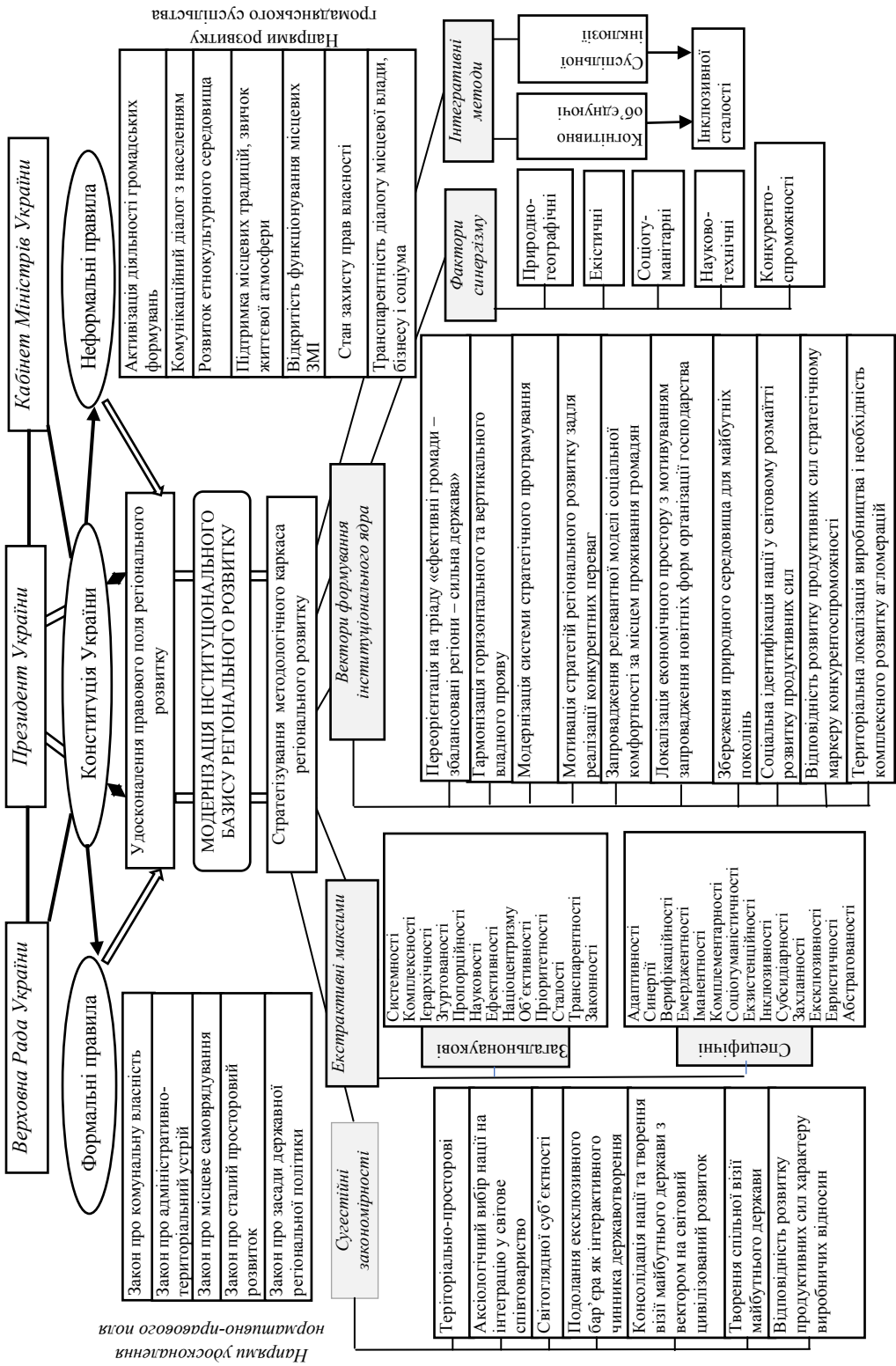


Рис. 1. Модернізація інституціонального базису регіонального розвитку

Джерело: розроблено авторами.

функціонування на засадах сталості просторових господарських формувань, налагодження ефективного територіального управління з боку місцевих органів виконавчої влади та так болісно створених об'єднаних територіальних громад.

На думку багатьох науковців і практиків, сучасний стан інституціоналізаційного та регіонального розвитку інакше як нормативно-правовим безладом назвати не можна [5].

Економічні закони – це необхідні і стійкі залежності між явищами в процесі виробництва, обміну, розподілу та споживання матеріальних благ і послуг. Вони поділяються на загальні і специфічні, які діють постійно або впродовж конкретного періоду суспільних відносин.

У конкретних історичних умовах загальні і специфічні закони проявляються як закономірності або як відображення стійких причинно-наслідкових імовірнісних зв'язків, що характеризують найважливіші властиві природним або ж суспільним явищам процеси, їхні характерні риси, суперечності, тобто сугестійні взаємозалежності між ними [6, с. 28].

Не менш вагомими є також неформальні правила, які окреслюють напрями розвитку громадянського суспільства через активізацію діяльності громадських формувань, стан захисту прав власності, відкритість функціонування місцевих ЗМІ, транспарентність діалогу влади, бізнесу та соціуму, особливості розвитку етнокультурного середовища та інші складові.

Дослідження закономірностей дає можливість обрати оптимальні вектори формування інституціонального ядра та найефективніші варіанти модернізації інституціонального базису регіонального розвитку. В умовах децентралізації владних повноважень на ці процеси також впливають різноманітні фактори як сукупність аргументів і причин, які визначають ефективність реалізації загальнонаціональної стратегії інклюзивного сталого розвитку.

Серед усіх закономірностей як з історичної, так і з позицій охоплення всіх процесів суспільного розвитку найважливіше місце посідає закономірність відповідності розвитку продуктивних сил характеру виробничих відносин. Вона переконливо доводить, що для кожного способу виробництва характерні відповідний рівень розвитку й розміщення предметів і засобів праці, особливості суспільного поділу праці та відносин власності, розселення населення та інших просторово-територіальних чинників.

Не менш важливою закономірністю, адекватною сучасним викликам національного самоствердження, є, керуючись єдиними соборними інтересами, консолідація націй та творення візії майбутнього держави з вектором на світовий цивілізований розвиток.

Під соборністю розуміється не лише економічна інтеграція та ефективні міжрегіональні і транскордонні зв'язки, але й консолідація соціуму з векторами спрямованості патріотичних, морально-психологічних, духовних, науково-знанневих, культурно-освітніх та інших нематеріальних трансфертів на активізацію децентрових процесів задля зміцнення інституціонального базису держави та націлення його на згуртованість нації в умовах необхідності нарощування конкурентних переваг у глобалізованому світі, подолання наслідків військової агресії з боку Росії та реалізації ідеї суспільної інклюзії.

На нашу думку, під суспільною інклюзією слід розуміти процес максимального нарощування суспільної участі усіх громадян відповідної території у сфері бізнесу, управління, впливу на рівень і якість життя не лише як суб'єктів, а водночас як активних об'єктів подолання регіональних бар'єрів і диспропорцій у контексті стратегії сталого просторового розвитку. Це прямиий шлях до залучення закономірностей аксіологічних чинників інтеграції у цивілізований світ через збільшення ступенів участі в інтелектуальних, пасіонарних і націоцентричних чинниках світоглядної суб'єктності.

На модернізацію продуктивних сил в умовах децентралізації владних повноважень впливають також різноманітні фактори через сукупність

аргументів і причин, які чинять синергійний вплив на ефективність реалізації загальнонаціональної стратегії інклюзивного сталого розвитку.

До таких факторів синергізму можна віднести:

1) природно-географічні. Вони характеризують вплив економіко-географічних умов, наявність чи відсутність мінерально-сировинних ресурсів, масштаб території та об'єкти транзитних ресурсів;

2) екістичні. Вони характеризують вплив чисельності населення, його статеві-вікові характеристики, зайнятість, міграцію, неоднорідність системи розселення і людності таксономічних одиниць;

3) соціогуманітарні. Віддзеркалюють рівень сприйняття багатьох процесів розвитку й підтримки демократичних норм і цінностей, які б гарантували визнання та сприяли б подоланню нерівності різних верств населення і створювали умови для дієвого суспільного діалогу задля розв'язання наявних проблем. Розвиток соціогуманітарної сфери в сучасних умовах, на нашу думку, має спиратись на впровадження інформаційно-комунікативних технологій, спрямованих на підвищення продуктивності праці в означеній сфері, на посилення мотиваційної складової, що спроможна подолати негативні суспільні явища;

4) науково-технічні, які чинять вирішальний вплив на активізацію інноваційної діяльності, подолання апатії значної частини соціуму, особливо молоді, щодо реальності впливу на процеси зниження матеріаломісткості, енергоємності, трудомісткості продукції. Структурні перетворення на користь високотехнологічних сфер виробництва продукції і послуг через формування бізнес-інкубаторів, створення стартапів, технопарків та інших новітніх форм територіальної організації господарства;

5) конкурентоспроможності – це фактор, який залежить від багатьох векторів, нерозривно пов'язаних зі спеціалізацією і кооперуванням виробництва, які є формами зміни її прояву і водночас складовими компонентами технологічних укладів в економіці. Цей фактор також свідчить про втрату патерналістських очікувань і про те, що визначальною парадигмою сучасних соціально-економічних, науково-технічних та усіх інших суспільних процесів є інноваційність, яка дозволить з'ясувати, чи рухатиметься Україна шляхом високорозвинених країн, чи залишаться на узбіччі модернізаційного поступу. Адже інноваційність – це не лише ключ до динамічного розвитку, підвищення інклюзивного особистого успіху, але й забезпечення конкурентоспроможності у надскладному світі.

Саме імплементація об'єктивних векторів формування інституціонального ядра в умовах переформатування владних повноважень дозволить Україні увійти до європейської цивілізації через залучення просторового потенціалу, прискорити локалізацію та структурні перетворення в економіці, формування нового регіоналізму та соціогуманізму, тобто комплексного захисту та утвердження ідентичності людини та нації у цивілізованому світовому розмаїтті.

Реалізація основних завдань інституційного розвитку потребує розроблення системи екстрактивних максим. Водночас варто визначитись із дефініційною сутністю максими. Під нею слід розуміти систему елементів, які становлять фундамент методологічної бази явища, аргументують базові характеристики суспільних відносин.

Функціональним навантаженням максим є віддзеркалення закономірностей, вони суб'єктивні за формою, однак об'єктивні за змістом. Порівняно з закономірностями максими більш динамічні, кожна з них може відображати не одну, а кілька закономірностей.

Систему максим інституціонального забезпечення територіальної організації господарства України доцільно поділяти на загальнонаукові та специфічні. До загальнонаукових відносяться загальновідомі максими: системності, комплексності, ієрархічності, згуртованості, пропорційності, науковості, ефективності, націоналізму, об'єктивності, пріоритетності, сталості, транспарентності,

законності, але вони мають особливе наповнення в нових інституційних умовах. Специфічні максими (адаптивності, синергії, верифікаційності, емерджентності, іманентності, комплементарності, соціогуманістичності, екзистенційності, інклюзивності, субсидіарності, захланності, ексклюзивності евристичності, абстрагованості) характеризують особливості інституціоналізму в сучасних умовах перегляду владних повноважень і сутності їх реалізації.

Зазначені екстрактивні максими, на нашу думку, доцільно детермінувати залежно від сфери застосування, а саме в процесі їх формування, функціонування та розвитку.

Сучасні зміни інституціонального ядра в країні, нагальна потреба в модернізації економіки загалом і продуктивних сил зокрема, потреба в максимальному використанні наявного потенціалу задля запровадження сучасних інновацій забезпечення стійкого економічного зростання, покращення якості та рівня життя громадян залежить від ефективного стратегізування методологічного каркаса регіонального розвитку та вибору методів дослідження.

Започаткування у вітчизняній практиці управління просторовим розвитком передбачає необхідність використання загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціальних методів дослідження у контексті європейської стратегії нового регіоналізму.

Якщо для загальнонаукових пріоритетними є діалектичний та системний методи пізнання, завдяки яким регіон розглядається як складна соціо-економіко-екологічна система, що постійно взаємодіє в процесі свого розвитку з іншими суб'єктами інституціонального середовища держави, то до міждисциплінарних можна віднести порівняльний, економіко-математичний, балансовий та методи системного аналізу, які дозволяють виявити вплив тих чи інших суспільних явищ у споріднених сферах людської діяльності.

Ми поділяємо методологічні підходи до оцінювання рівня інклюзивності сталого регіонального розвитку, які запропоновані науковцями ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» [7]. Проте вважаємо, що методіку доцільно доповнити розрахунком композиційного індексу, котрий дозволить знівелювати обсяги валового регіонального продукту в межах економічного простору держави.

На наше переконання, об'єктивне оцінювання модернізації інституціонального базису регіонального розвитку можливо здійснити, провівши розрахунок композитного індексу інклюзивності регіонального розвитку на засадах сталості.

Зокрема, композитний індекс інклюзивності регіонального розвитку на засадах сталості (I) передбачає розрахунок трьох субіндексів, кожен з яких включає по п'ять показників. А саме:

I блок – I_{nc} – індекс реального стану продуктивних сил (40% – вагомість блоку у композитному індексі). Показники:

- зростаючий рівень зайнятості (приріст робочих місць) (x_1);
- продуктивність праці (ВРП на одного працівника) (x_2);
- рівень ревіталізації засобів виробництва (зношеність основних засобів) (x_3);
- інвестиції в основний капітал у розрахунку на одну особу (x_4);
- рівень інноваційної активності та обсяги реалізації інноваційної продукції за межі України (x_5).

II блок – I_c – індекс соціальної стратифікації та спадкоємності покоління (30% – вагомість блоку у композитному індексі). Оціночні показники:

- середня тривалість здорового життя (x_6);
- коефіцієнт Джині (x_7);
- рівень бідності (або медіанний дохід) (x_8);
- стан соціогуманітарного простору (x_9);
- рівень інноваційної активності (x_{10}).

III блок – I_e – індекс екологічної безпеки і сталості розвитку (30%). Визначається за показниками:

- викиди забруднених речовин у атмосферне повітря (x_{11});
- рівень очищення викидів у водні джерела (x_{12});
- обсяги накопичення твердих побутових відходів (x_{13});
- рівень використання рекреаційних ресурсів (x_{14});
- інвестиції у збереження довкілля (x_{15}).

Обґрунтування показників щодо оцінювання інклюзивності регіонального розвитку на засадах сталості відповідає таким принципам їх групування:

системності – передбачає, що обрані для розрахунків показники повною мірою характеризують інклюзивність регіонального розвитку на засадах сталості та водночас виокремлюють його особливості відповідно до реального стану продуктивних сил, соціальної стратифікації, спадкоємності покоління та екологічної безпеки та сталості розвитку регіонів;

узгодженості – оціночні показники інклюзивності регіонального розвитку на засадах сталості не дублюються та не містять кореляційної залежності, що підтверджується та перевіряється в результаті проведення розрахунків інтегральних субіндексів;

мінімальності – одночасно передбачає максимально наближену оцінку досліджуваного предмета – інклюзивного розвитку регіонів, а також його виокремлених складових блоків та оптимальний набір оціночних показників для усунення обтяжливості процесу математичного моделювання та розрахунків.

Розрахунок трьох виокремлених субіндексів проводиться за формулами:

$$I_{СП} = Y_1 = \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1n} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{51} & x_{52} & \dots & x_{5n} \end{bmatrix},$$

$$I_C = Y_2 = \begin{bmatrix} x_{61} & x_{62} & \dots & x_{6n} \\ x_{71} & x_{72} & \dots & x_{7n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{101} & x_{102} & \dots & x_{10n} \end{bmatrix},$$

$$I_{\delta} = Y_3 = \begin{bmatrix} x_{111} & x_{112} & \dots & x_{11n} \\ x_{121} & x_{122} & \dots & x_{12n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{151} & x_{152} & \dots & x_{15n} \end{bmatrix},$$

де: n – роки;

x_1-x_6 ; x_7-x_{10} ; $x_{11}-x_{15}$ – групи показників відповідно до кожного блоку.

Коефіцієнт впливу показників розраховується за формулою:

$$K_{Y_1} = [(Y_1 * Y_1^T)^{-1} * Y_1] * IY_1,$$

де: K_{Y_1} – коефіцієнт впливу показників на індекси;

Y_1^T – транспонована матриця першого блоку (I_{nc} – індекс реального стану продуктивних сил);

$IY_1 - 0,4$ (оскільки вага $I_{nc} - 40\%$).

Усереднений інтегральний показник по блоку визначається за формулою:

$$\overline{Y}_1 = K_0 + \sum_{i=1}^5 K_{Y1i} * Xi,$$

де: K_0 – початкове рішення в матриці;
 Xi – нормований показник цього блоку.

Відповідно до запропонованого модельного рішення визначають коефіцієнти впливу для другого блоку, що характеризується індексом соціальної стратифікації та спадкоємності покоління (Ic) та третього блоку з індексом екологічної безпеки й сталості розвитку (Ib). Вагове значення кожного з них становить 30% композитного індексу інклюзивності регіонального розвитку на засадах сталості і визначається за формулами:

$$K_{Y2} = [(Y_2 * Y_2^T)^{-1} * Y_2] * IY_2,$$

$$K_{Y3} = [(Y_3 * Y_3^T)^{-1} * Y_3] * IY_3,$$

$$\overline{Y}_2 = K_0 + \sum_{i=1}^5 K_{Y2i} * Xi$$

$$\overline{Y}_3 = K_0 + \sum_{i=11}^{15} K_{Y3i} * Xi$$

Композитний індекс інклюзивності регіонального розвитку на засадах сталості розраховується за такою формулою:

$$\overline{I} = \overline{Y}_1 + \overline{Y}_2 + \overline{Y}_3.$$

При цьому:

$$\frac{\overline{Y}_1}{\overline{I}} = 40\%, \frac{\overline{Y}_2}{\overline{I}} = 30\%, \frac{\overline{Y}_3}{\overline{I}} = 30\%$$

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження, слід зазначити, що окреслення авторського бачення сутності методологічного стратегізування регіонального розвитку конче потребує модернізації інституціонального базису державотворення.

На наш погляд, першочерговими кроками для виправлення допущених помилок мають стати:

1. Невідкладне унормування в Конституції України стратегічного курсу на децентралізацію владних повноважень, оскільки, зволікаючи з ліквідацією цієї нормативно-правової прогалини, наша держава свідомо ігнорує аксіологічний вибір щодо інтеграції у новий цивілізований світ.

2. Задля досягнення національно свідомої синергійності поведінки всіх громадян у посилення доцентрових зусиль не лише в економічній, але й у соціогуманістичних, науково-технічних, духовній сферах і збереження навколишнього природного середовища для майбутніх поколінь слід переглянути та доповнити новими законами у частині гармонізації дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інститутів

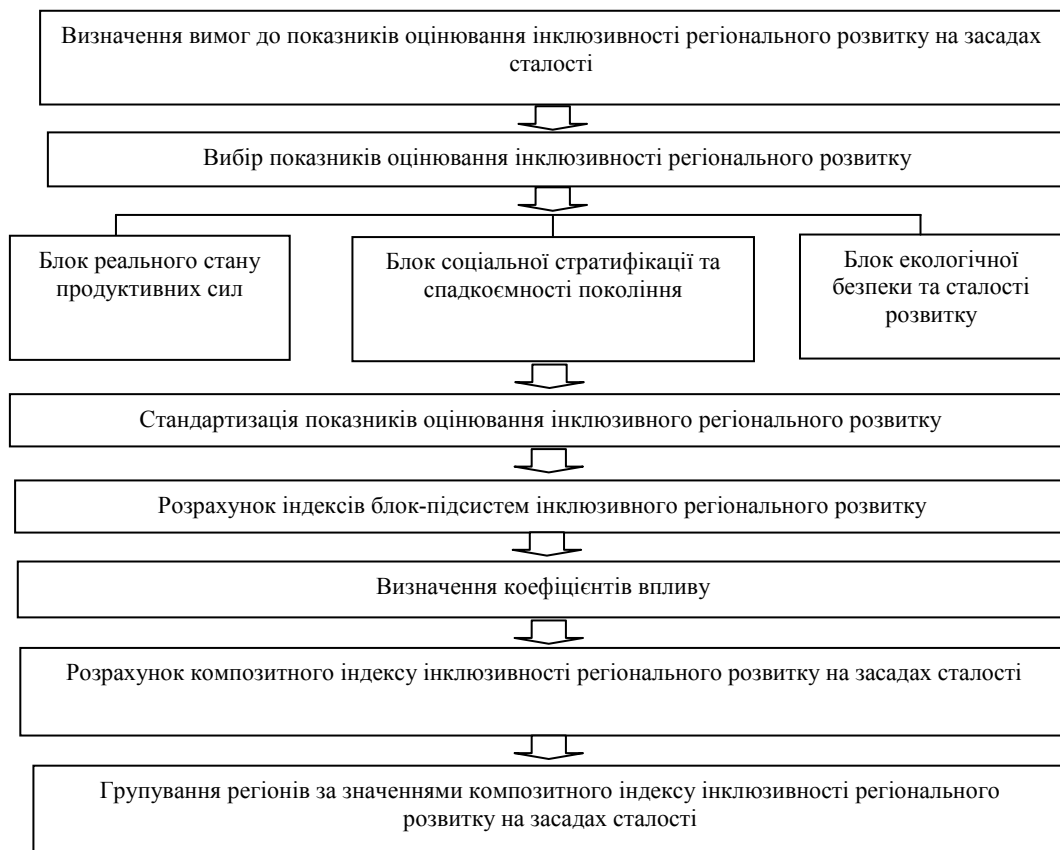


Рис. 2. Схема проведення оцінювання інклюзивності регіонального розвитку на засадах сталості
Джерело: розроблено авторами.

громадянського суспільства з утвердженням пріоритетних стратегій державотворення як інтерактивного маркера консолідації державотворчих дій у напрямі світового цивілізованого розвитку.

3. Започаткування суспільного діалогу у напрямі імплементації у державну стратегію регіонального сутнісних закономірностей, орієнтованих на модернізацію продуктивних сил, конвергентність всієї сукупності функцій, які сприяють консолідації нації у напрямі соціогуманістичної візії, орієнтованої не лише на надолуження глибокого відставання у соціально-економічній сфері чи піднесення рівня матеріального добробуту до рівня європейських стандартів, але й створення ментальних умов і національно-творчого середовища, особливо серед молоді, щоб не опинитися в найближчій перспективі на узбіччі науково-технічного, інформаційного, інноваційного чи будь-якого іншого прогресу та творчого генерування нових цінностей у форматі економіки знань.

4. Консолідувати імперативи збереження і поступального примноження конкурентоздатності в умовах прояву нових викликів, обумовлених коронавірусною пандемією, слід пам'ятати, що важливою компонентою методологічного стратегізування є залучення в практику процесів державотворення екстрактивних максимумів, які характеризують базові принципи територіальної організації національного господарства та мають особливості становлення, функціонування і розвитку у конкретних історичних умовах.

5. Сформувати новий рівень громадянської свідомості з високим статусом згуртованості нації, її колективного критичного мислення, творення нових знань

і сталого передавання наступним поколінням, що спільна держава формується лише через ефективні територіальні громади та збалансовані регіони.

Відаючи належне територіальним громадам як центральній ланці державотворчого процесу, слід невідкладно інституціонально визначитися з правами, відповідальністю та структурою місцевих органів виконавчої влади. Адже регіональні інтереси – це об'єктивне явище, незалежно від рівня їх усвідомлення, тому поєднання на засадах синергізму державних, регіональних і місцевих інтересів, відмова від системи делегування повноважень мають мінімізувати нинішні суперечності у міжвладній ієрархії. Навпаки, інституціональне ядро управління регіональними господарськими системами має бути спрямованим на зміцнення єдиного економічного простору держави, подолання сепаратистських настроїв на субнаціональному та субрегіональному рівнях, забезпечення національної безпеки країни.

6. Зростаюча асиметрія регіонального ландшафту України, застарілі підходи до статистичних вимірювань, відсутність методологічного стратегізування просторового розвитку з урахуванням рівня добробуту людей висуває на порядок денний нову світоглядну парадигму, яка базується на інклюзивності сталого розвитку.

Наводиться методика розрахунку композитного індексу інклюзивності регіонального розвитку на засадах сталості, який враховує реальність національних статистичних даних і передбачає оцінювання рівня розвитку продуктивних сил, соціальної стратифікації та спадкоємності покоління, а також критерії економічної безпеки та сталості розвитку територій.

Проведене науковцями ДУ «Інститут економіки та природокористування НАН України» рейтингування переконливо засвідчило, що практика оцінювання рівня регіонального розвитку лише через показник валового регіонального продукту є явно застарілою і потребує запровадження нових методологічних підходів [8].

7. Можливо, першочерговим фактором ефективного управління просторовим розвитком є рівень компетентності державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування. Адже саме наявність суми знань та умінь приймати ефективні рішення в умовах мінливого середовища – це саме ті риси, які забезпечують успіх процесу децентралізації.

Слід відмовитися від думки, що достатньо мати на рівні громади дбайливого господаря і порядну людину, яка користується довірою мешканців, адже нині потрібні сучасні знання і практичний досвід у пріоритетних сферах інвестиційної діяльності, формування інноваційних програм в умовах смарт-спеціалізації, бізнес-планування, транскордонного співробітництва, бюджетування та приросту доходів місцевих бюджетів, подолання соціальної дискримінації та стратифікації доходів домогосподарств.

Список використаних джерел

1. Вовканич С. Ексклюзивні чинники і регіональні бар'єри захисту національної ідентичності українців в умовах глобалізації гібридизації. *Народознавчі зошити*. 2019. № 2(146). С. 283-292. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2019.02.283>
2. Вовканич С. Візія ідеології розбудови національної держави – ексклюзив українського народу. *Народознавчі зошити*. 2018. № 6. С. 1347-1365. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2018.06.1347>
3. Дарон А., Джеймс Р. *Чому нації занепадають*. К.: Наш Формат, 2016. 440 с.
4. Норт Д. *Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки* / [пер. з англ. І. Дзюби]. К.: Основи, 2000. 198 с.
5. Симоненко В. Тупик судьбоносної реформи. *Вечерня Одесса*: сайт. 15.10.2020. URL: <http://vo.od.ua/rubrics/politika/45278.php>
6. *Регіональна економіка в модернізаційному форматі*: підручник / заг. ред.: М. П. Бутко. Чернівці: НУ «Чернігівська політехніка», 2020. 432 с.
7. *Інклюзивний вимір розвитку міст – центрів ділової активності України: тенденції та перспективи*: наукова доповідь / наук. ред. М. І. Мельник. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2019. 55 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
8. Бабух І. М., Щегень С. М. Інклюзивність розвитку регіонів України: оцінка, рейтинги та перспективи. *Регіональна економіка*. № 4. 2019. С. 36-52.

References

1. Vovkanych, S. (2019). Eksklyuzyivni chynnyky i rehional'ni bar'yery zakhystu natsional'noyi identychnosti ukrayintsiv v umovakh hlobalizatsiyi hibrydyzatsiyi [Exclusive factors and regional barriers to the protection of the national identity of Ukrainians in the context of globalization of hybridization]. *Narodoznavchi zoshyty – Ethnographic notebooks*, 2(146), 283-292. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2019.02.283> [in Ukrainian].
2. Vovkanych, S. (2018). Vizyia ideolohiyi rozbudovy natsional'noyi derzhavy – eksklyuzyv ukrayins'koho narodu [The vision of the ideology of nation-building is the exclusive of the Ukrainian people]. *Narodoznavchi zoshyty – Ethnographic notebooks*, 6, 1347-1365. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2018.06.1347> [in Ukrainian].
3. Daron, A., & James, R. (2016). *Chomu natsiyi zanepadayut' [Why nations are declining]*. Kyiv: Our Format. [in Ukrainian].
4. North, D. (2000). *Instytutsiyi, instytutsiyina zmina ta funktsionuvannya ekonomiky [Institutions, institutional change and functioning of the economy]*. Kyiv: Basics. [in Ukrainian].
5. Simonenko, V. (2020, Oct 15). Tupik sud'bonosnoy reformy [Dead end of fateful reform]. *Evening Odessa*: Website. Retrieved from <http://vo.od.ua/rubrics/politika/45278.php> [in Russian].
6. Butko, M. P. (Ed.) (2020). *Rehional'na ekonomika v modernizatsiyomu formati [Regional economy in the modernization format]*: Textbook. Chernihiv: Chernihiv Polytechnic National University. [in Ukrainian].
7. Melnyk, M. I. (Ed.) (2019). *Inklyuzyvnyy vymir rozvytku mist – tsentriv dilovoyi aktivnosti Ukrayiny: tendentsiyi ta perspektyvy [Inclusive dimension of development of cities – centers of business activity of Ukraine: tendencies and prospects]*: Scientific report. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
8. Babukh, I. M., & Shechen, S. M. (2019). Inklyuzyvniest' rozvytku rehioniv Ukrayiny: otsinka, reytnyhy ta perspektyvy [Inclusive development of regions of Ukraine: assessment, ratings and prospects]. *Rehional'na ekonomika – Regional economy*, 4, 36-52. [in Ukrainian].

Butko M. P., Kharchenko Yu. P. Methodological strategizing of regional development in the conditions of Ukraine's institutional base modernization.

The implementation of Ukraine's chosen course of authorities' decentralization contains certain problems, challenges, and even threats that should be taken into account when implementing this strategy in the institutional body of the state, as well as in implementing the state map of productive forces modernization. The purpose of the article is to determine the essence of the concept of methodological strategizing of regional development in the conditions of Ukraine's institutional base modernization. The article analyzes the main methodological aspects of modernization of the institutional basis of regional development, identifies formal and informal rules, patterns, maxims, factors, methods and vectors of institutional core formation, areas for improving the regulatory framework and civil society development. The essence of the concept of methodological strategizing of regional development in the conditions of Ukraine's institutional base modernization is determined. The contradictions in the normative-legal base concerning the administrative-territorial structure, formation, and functioning of spatial economic formations on the basis of sustainability, establishment of efficient territorial management by local executive bodies and united territorial communities are emphasized. The modernization of the institutional basis of regional development in the context of authorities' decentralization is confirmed to be also influenced by various factors that impact the efficiency of the implementation of the national inclusive sustainable development strategy. As a result of the research, the author's vision of the essence of methodological strategizing of regional development, which absolutely needs modernization of the institutional base of state formation, is outlined. The authors point out that the immediate standardization of the strategic course for the authorities' decentralization in the Constitution of Ukraine should be the priority step in correcting the mistakes and the need for an institutional definition with the rights, responsibilities, and structure of local executive bodies.

Keywords: institutional core, modernization of institutional base, regional development, localization of economic space, authorities' decentralization, development of productive forces.

Бутко Микола Петрович – доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, завідувач кафедри менеджменту та державної служби Національного університету «Чернігівська політехніка» (e-mail: butko.mykola@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4349-1298>).

Butko Mykola Petrovych – Dr.Sci. (Econ.), Prof., Head of the Department of management and public service of the Chernihiv Polytechnic National University.

Харченко Юлія Петрівна – кандидат наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту та державної служби Національного університету «Чернігівська політехніка» (e-mail: ycharhenkou@p@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6181-548X>).

Kharchenko Yuliya Petrivna – Ph.D. (St.Man.), Associate Professor of the Department of management and public service of the Chernihiv Polytechnic National University.

Надійшло 21.11.2020 р.